

Anna Adamska
nauczyciel języka polskiego
w Zespole Szkół „Edukator” w Zduńskiej Woli.

Konspekt lekcji języka polskiego w kl. II LO

Temat lekcji: [Osobliwości słownikowe: homonimy, synonimy, antonimy.](#)

Cel główny: bogacenie słownictwa ucznia.

Cele operacyjne:

- Umieć wyjaśnić pojęcia: synonim, homonim, antonim.
- Rozpoznać wyrazy bliskoznaczne, wieloznaczne i przeciwstawne wśród innych wyrazów.
- Dobierać synonimy i antonimy do podanych wyrazów.
- Zastosować wyrazy bliskoznaczne, wieloznaczne i przeciwstawne w zdaniach i ćwiczeniach.

Środki i pomoce dydaktyczne:

przykłady, ćwiczenia, krzyżówka, słowniki

Lektura pomocnicza nauczyciela:

- D. Buttler, Język i my. Podręcznik do języka polskiego dla kl. II szkół średnich, W-wa 1987.
- Słownik wyrazów bliskoznacznych pod. Red. S. Skorupki, W-wa 1984.
- S. Skorupka, Stylistyka polska, W-wa 1974.
- Tenże, Wyrazy bliskoznaczne i ich wartość stylistyczna, „Poradnik Językowy” 1954.
- M. Jaworski, Metodyka nauki o języku polskim, W-wa 1978.
- Szkolny słownik języka polskiego pod. Red. M. Jaworskiego.
- Z. Klemensiewicz, Wybrane zagadnienia metodyczne z zakresu nauczania gramatyki, W-wa 1986.
- U. Żydek-Bednarczuk, Współczesna polszczyzna. Podręcznik do nauki o języku dla szkół średnich, W-wa 1999.

- Szpakowska-Mądzik, Projekty lekcji z nauki o języku w szkole ponadpodstawowej, Kielce 1997.
- „Polonistyka” 1988, nr 5.

Czas trwania lekcji: 90 min.

Tok lekcji:

1. Lekcja rozpoczyna się od analizy przygotowanych przez nauczyciela na tablicy przykładów:

różyczka →	kwiat choroba	ojciec – tata upodobanie - skłonność	dzień – noc dobro - zło

Uzasadniania podziału wyrazów na trzy grupy; uzupełnienie nagłówek tabeli:

	Wyrazy wieloznaczne (homonimy)	Wyrazy bliskoznaczne (synonimy)	Wyrazy przeciwstawne (antonimy)
różyczka →	kwiat choroba	ojciec – tata upodobanie - skłonność	dzień – noc dobro - zło

2. Zapisanie tematu lekcji.

3. Precyzowanie znaczeń wyrazów: hala, okienko, rola. Próba podania przez uczniów przykładów homonimów.

4. Ćwiczenie: każdy uczeń posiada karteczkę z określoną liczbą wyrazów. Należy umieścić w grupach te słowa, które łączy wspólna cecha znaczeniowa.

np.:

warzywa, obiad,
jarzyny, sklep,
lampa,
włoszczyzna,
portfel, zielenina

łóżko, dziennik,
biurko, gazeta,
lustro, czasopismo,
śnieg, piśmidło,
tygodnik

zakupy, bilon,
ubranie, banknot,
pieniądz,
komputer, kartka

wiosna, śnieżycą,
wodospad,
kurniawa, szkoła,
zadymka, śnieg,
drzewo, ojciec,
zamieć

(Uczniowie grupują wyrazy i zapisują je na tablicy)

- warzywa, jarzyny, włoszczyzna, zielenina;
- dziennik, gazeta, czasopismo, piśmidło, tygodnik;
- bilon, banknot, pieniądz;
- śnieżycy, kurniawa, zadymka, śnieg, zamieć

5. Określenie pojęcia „szereg synonimiczny” i „ośrodek szeregu”. Wyznaczanie ośrodka wypisanych szeregów:

- **warzywa**, jarzyny, włoszczyzna, zielenina;
- dziennik, gazeta, **czasopismo**, piśmidło, tygodnik;
- bilon, banknot, **pieniądz**;
- śnieżycy, kurniawa, zadymka, **śnieg**, zamieć

6. Zapoznanie ze „Słownikiem wyrazów bliskoznacznych” (zwrócenie uwagi na budowę artykułu hasłowego i sposób posługiwania się słownikiem).

7. Określenie funkcji synonimów w języku polskim i uzasadnienie potrzeby ich istnienia i używania:

- ◆ wzbogacają nasz język
- ◆ zapobiegają monotonii
- ◆ powodują, że wypowiedź jest ciekawsza, bez zbędnych powtórzeń tych samych słów

8. Podział klasy na grupy – polecenie dopisania do podanych wyrazów jak największej liczby wyrazów bliskoznacznych (np. uczeń, nauczyciel, miłość, wiatr itp.). Odczytywanie efektów pracy, sprawdzanie w słowniku; nagradzanie najlepszych grup.

9. Rozwiązywanie krzyżówki:

¹ A	N	E	G	D	O	T	A
	² J	A	R	Z	Y	N	Y
		³ F	A	C	H		
	⁴ R	A	M	K	A		
		⁵ H	A	L	N	Y	
⁶ K	O	M	E	N	T	A	R
	⁷ P	R	Z	Y	T	Y	K
		⁸ S	I	K	L	A	W
	⁹ K	R	Ę	T	A	C	Z

1. Dowcip
2. Warzywa
3. Zawód
4. Obwódka
5. Wiatr
6. Objaśnienie
7. Docinek
8. Wodospad
9. Kłamca

10. Szukanie antonimów do podanych wyrażeń:

ostry nóż -s.....

ostry zapach -.....

tęgi człowiek -.....

tęgi mróz -.....

11. Tworzenie antonimów przy pomocy przedrostków: a-, anty-, bez-, kontr-, nie-, poza-, np.:
aspołeczny, antyfeminista, bezpartyjny, kontrargument, niemoralny, pozalekcyjny itp.
12. Zebranie wiadomości poznanych na lekcji; zapisanie definicji homonimu, synonimu, antonimu ze „Słownika nauki o języku”.
13. Zadanie pracy domowej: wykonanie ćwiczeń z podręcznika "Język i my": 1/156; 3, 5, 7/158.